Lausunto lakivaliokunnalle kansalaisaloitteesta “Rikkomaton – kielletään eheytyshoidot”

Translasten ja -nuorten perheet ry kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta olla kuultavana Rikkomaton-kansalaisaloitteesta (KAA 6/2023 vp). Yhdistyksemme pitää aloitetta erittäin tervetulleena ja kannattaa sen tavoitetta kieltää toiminta, joka tähtää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen niin kutsuttuun eheyttämiseen eli seksuaalinen suuntautumisen muuttamista heteroksi ja/tai sukupuolen muuttamista cissukupuoliseksi.

Aloitteessa käsitellään sekä yksilön seksuaaliseen suuntautumiseen että sukupuoli-identiteettiin kohdistuvaa käännyttämistä tai tukahduttamista. Lausumme aloitteesta siltä osin, kuin se koskettaa translapsia ja -nuoria sekä heidän perheitään yhteiskunnan palveluissa ja erityisesti terveydenhuollossa. Muilta osin yhdymme Seta ry:n lausuntoon.

Translasten ja -nuorten perheiden toiminta tavoittaa erityisesti niitä vanhempia, uskonnollisesta tai katsomuksellisesta taustasta riippumatta, jotka suhtautuvat lapsensa sukupuoli-identiteettiin lasta kuunnellen ja tukien. Vuosien saatossa myös nuoria on ollut yhteydessä yhdistykseen vanhempien tai muiden huoltajien eheytyspainostukseen liittyen.

Eheyttämistoimintaa harjoitetaan monien uskonnollisten yhteisöjen (ml. kristinusko, islam jne.) sekä vaihtoehto- ja uskomushoitoja tarjoavien toimijoiden parissa. Uskonnollisen “eheyttämisen” lisäksi perheet kohtaavat eheyttämisen kaltaista toimintaa myös terveydenhuollossa. Terveydenhuollossa ei välttämättä ole käytössä tutkimuksiin ja näyttöön perustuvaa tietoa transsukupuolisuudesta, eikä kansainvälisiä hoitosuosituksia noudateta. Dysforian hoitokeinoista ei ole tietoa, eikä ihmisen transidentiteetistä välttämättä suostuta puhumaan. Äärimmillään terveydenhuolto katsoo transsukupuolisuuden olevan sairaus, josta tulisi parantua tai josta toipuakseen ihminen tarvitsee esimerkiksi terapiaa. Tämä on ristiriidassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden tunnustamisen kanssa. Sukupuoli-identiteetin tukahduttaminen onkin huomattavasti laajempi asia kuin esimerkiksi uskonnollisten yhteisöjen harjoittama eheyttämiseksi kutsuttu toiminta.

Transsukupuolisen lapsen ja nuoren elämää Suomessa

Yleisen lääketieteellisen konsensuksen mukaan seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiä ei voi väkisin muuttaa ulkopuolelta toiseksi, vaan ne ovat sisäsyntyisiä ominaisuuksia. Vanhentuneet käsitykset sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta vaikuttavat kuitenkin edelleen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tukahduttaminen voi alkaa lapsen kohdalla jo kotona. Lapsi saattaa kasvaa perheessä, jossa ihmisen sukupuolen ajatellaan olevan kaksinapainen ja sukupuolen moninaisuutta ei tunnisteta. Lapsen tarpeiden tunnistaminen vaatii vanhemmilta herkkyyttä ja kykyä luoda turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Mikäli lapsi tunnistaa tuomitsemista enemmistöstä poikkeavaa sukupuolen ilmaisua kohtaan, saattaa hän pyrkiä tukahduttamaan oman identiteettinsä vanhempia miellyttääkseen tai mukautua tilanteeseen ja peittää oman identiteettinsä vanhemmiltaan. Vaikka vanhemmat eivät tietoisesti pyrkisi muuttamaan

lastaan, voivat tiedostamattomat odotukset ajaa lapsen tilanteeseen, jossa hän ei voi olla oma itsensä.

Ihmisen sukupuoli ei kehity kasvattamalla. Vanhempi ei omista lastaan, eikä vanhempi saa toteuttaa itseään lapsen kautta. Myös translapsen tulee saada rauhassa kasvaa ja kehittyä ja saada tukea kasvussaan. Lapsen elämän päämäärä ei ole aikuisuus, vaan lapsen elämä on tässä ja nyt. Hänellä tulee olla oikeus elää kokemassaan sukupuolessa ilman, että häntä kehotetaan odottamaan kunnes on aikuinen.

Sukupuolta koskevat normit ovat yhteiskunnassamme vahvoja. Vaatii lapselta rohkeutta ja luottamusta tuoda enemmistöstä poikkeava sukupuoli-identiteetti ihmisten tietoon kodin ulkopuolella. Vaikka lapsi saisi kotona tukea ja hänen vanhempansa hyväksyisivät hänet sellaisena kuin hän on, voivat kohtaamiset kodin ulkopuolella vaikuttaa lapsen minäkuvaan haitallisesti. On harmittavan yleistä, että sekä lapsi että perhe joutuvat piilottamaan lapsen transtaustaa esimerkiksi sukulaisilta tai koulukavereilta. On tärkeää pyrkiä muuttamaan yhteiskunnassa vallitsevia normeja ja lainsäädäntöä sellaiseen suuntaan, joka perustuslain tarkoittamassa hengessä turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä sitä kautta edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Translapset ja -nuoret suomalaisessa terveydenhoidossa

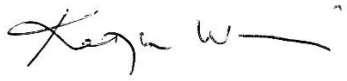
Terveydenhuollossa on vielä vallalla ajatuksia, joiden mukaan ihminen tarvitsee aina terapiaa tai lääkehoitoa, mikäli hänen sukupuolikokemuksensa on eri kuin miksi se on syntymässä määritelty. Yhdistyksemme perheet kertovat vanhempien ja nuorten kokeneen sekä henkistä väkivaltaa että lapsen/nuoren seksuaalisuuteen liittyvää yksityisyyden häirintää terveydenhuollossa. Henkinen väkivalta näkyy siinä, miten vanhempia syyllistetään terveydenhuollossa siitä, että he olisivat luoneet kotiin olosuhteet, joiden seurauksena terveydenhuolto tulkitsee lapsen identiteetin vaurioituneen tai kehityksen pysähtyneen. Räikeimmillään terveydenhuollossa nähdään lapsen sukupuolikokemuksen olevan suoraa seurausta kotioloista, eikä hänen sukupuolikokemustaan pidetä aitona. Perheitä voidaan myös pelotella väärillä tiedoilla transhoidoista tai vastoin tarkoitusta käyttää lastensuojelua pelotteena. Seksuaalisuuteen liittyvää yksityisyyden häirintä puolestaan voi ilmetä siten, että lapsen/nuoren rajoja ei kunnioiteta, vaan häntä kehotetaan tai painostetaan normin mukaiseen seksuaaliseen kanssakäymiseen tai annetaan ymmärtää, että lapsi alitajuisesti kieltäytyisi olemasta homoseksuaali ja on sen välttääkseen päättänyt identifioitua toiseen sukupuoleen. Nuorelle voidaan myös todeta, että hän ei voi tietää sukupuoltaan, ennen kuin on saanut seksuaalisia kokemuksia.

Mikäli lapsi ja hänen perheensä kohtaavat sukupuoleen kohdistuvaa tukahduttamista terveydenhuollossa, päiväkodissa, koulussa, lastensuojelussa tai muussa yhteiskunnan toiminnoissa, on todennäköistä, että tukahduttaminen vaikuttaa laajemminkin lapsen ja perheen luottamukseen yhteiskunnallisia instituutioita kohtaan. Turvallisuuden tunne vähenee ja perhe saattaa karttaa esimerkiksi palveluita pelätessään heidän lapsensa identiteetin tulevan tukahdetuksi tai tulevansa perheenä ja vanhempina mitätöidyiksi. Tällä on vaikutusta perheen hyvinvointiin, mutta sillä voi olla myös negatiivisia kansantaloudellisia vaikutuksia perheen kokeman kuormituksen seurauksena.

Kannatamme Rikkomaton-kansalaisaloitteen hyväksymistä eduskunnassa

Kokemuksemme mukaan translapset, jotka saavat kasvaa hyväksyvässä ympäristössä, voivat hyvin. Kaikki pyrkimykset muokata lapsen sukupuolta, vaikka tarkoitus olisi hyväkin, ovat lapselle haitallisia. Terveydenhuollon tulee olla paikka, jossa lapsi saa näyttöön ja kansainvälisiin suosituksiin perustuvaa hoitoa (ks.The World Professional Association for Transgender Healthin hyvän hoidon suositukset V8 sekä WHO:n ICD-11-luokitus) ja jossa hänet kohdataan kunnioittavasti. Vanhempien puolestaan tulee voida luottaa siihen, että heidän lapsensa on terveydenhuollossa luotettavissa käsissä ja että he saavat terveydenhuollosta ajantasaista ja luotettavaa tietoa siitä, miten tukea lastaan identiteettipohdinnoissa ja mahdollisessa transitioitumisessa. Sen, että lapsi ja perhe eivät kohtaa väkivaltaa terveydenhuollossa, tulee olla ehdoton minimi. Kannatamme Rikkomaton-kansalaisaloitteen hyväksymistä eduskunnassa.

Helsingissä 29.2.2024

Katja Wongui
puheenjohtaja
TRANSLASTEN JA -NUORTEN PERHEET RY

Translasten ja -nuorten perheet ry on vuonna 2017 perustettu yhdistys, jonka tarkoituksena on translasten ja -nuorten oikeuksien edistäminen ja heidän perheidensä tukeminen. Yhdistyksellä on 158 jäsentä ja se toimii valtakunnallisesti Suomessa.